

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Het Leven Der HH. Maeghden Die Van Christvs tijden tot dese eeuwe Inden Salighen Staet Der Svyverheydt inde Wereldt gheleeft hebben

Rosweyde, Heribert

T'Antwerpen, 1626

Cap. XII. Ondervvijsinghe, ghetrocken uyt de H. Schrifture ende Hh. Vaders, om desen Maeghdelijcken staet vvelte onderhouden.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43129

ghiften aen de vrienden/ende andere geestelycke personen van kennis/ oock verre van daer woonende. Dit gheeft ons ghenoech te kennen den H. Augustinus in synen bryef/ dien hy in Afrycken gheschreven heeft aen Proba ende Iuliana, moeder ende groot-moeder van de H. Demetrius, al waer hy/ nae dat hy met de ghifte de tydinghe ontfanghen had/hoe Demetrius de werelt verlatende/ de H. wijele aen-gedaen had/haer bedanckende aldus schryft: *Wy bedancken u hooghlyck vande ghifte, de welke ghy ons hebt ghesonden, ter eeren van uwe nichte Demetrius, om dat sy de Maeghdelycke wijele heeft ontfanghen. Daer wordt noch hedensdaechs eenighe feste ghehouden op de geestelycke bruylosten.*

Aug. ep. 179.
ad. Prob. &
Iul.

H E T X I I . C A P I T T E L .

Onder-vvijsinghe, getrocken uyt de H. Schrif-
ture ende HH. Vaderen, om desen Maegh-
delijcken staet vvel te beleven,
ende t'onder-houden.

Ick vinde/ soo inde H. Schrifure als inde boe-
ken der HH. Vaderen/ vijs ofte ses principaelen
poineten / noodigh voor alle gheestelycke/ iae
oock wereltsche dochters/ tot bewaeringhe van
hare Suyverheydt.

§. 1. Oodtmoedicheyt is den Maeghden
boven al noodich.

DEN H. Augustinus, in synen boeck ghemaect
van de Maeghden/ na dat hy beschreven had
den les ende loon van den Maeghdelijcken staet/
sepdt noodich te zijn terstont hier naec te tracteren
van de oodtmoedicheydt/ als een sekere bewaernisse
van de Maeghdelijckheyt; ende waerscheuwt de
Maeghden in deser maniere:

Aug. de virg.
cap. 3.

Daer is een maet van oodtmoedicheydt aen een ieghelijk
gegheven, nae de maet van sijne grootheydt: aen wie de hoo-
veerdicheydt seer periculus is, die meest lag hen leyt aen de ge-
ne die in hoog her staet zijn. Dese hooveerdicheyt wordt stracks
ghevolgt van de nijdicheydt, als van haer dochter. Want de
hooveerdicheydt baert terstont dese dochter, ende sy en is niet
sonder dese dochter als ghesellinne. Den duyvel is Overste van
dese twee personagien. alle de Christelycke leeringe strijdt
prin-

principaelijk teghen de hooftedichheit, ende haer dochter de
 nijdicheydt. Den selven Augustinus, besluypende sijn
 tractaet van den Maeghdom/vermaect alle Maegh-
 den/ datse niet de dyp iongelinghen/ die de oodtmoe-
 dicheyt by de Heylicheydt stelden / souden segghen;
 Ghebenedijdt den Heere, ghy Heylighe ende oodimoedighe van
 herten. Hy booght de reden daer by: want door oodtmoe- Dan. 3.
 dicheyt wort bewaert alle het gene daer ghy groot door zijt.

De principaelste dencht/ die den Maeghden noo-
 dich is/om Gode door haer Maeghdelycke Dwyber-
 heydt te behaghen/ ende om het Lam te volghen/ is
 oodtmoechicheydt. Want lichtelijcker (sepdt Augustinus)
 volgen oodtmoechige ghehoude personen het Lam, al en is't
 niet over al daer't gaet, nochtans alsoo verre als sy konnen,
 dan hooftedighe Maeghden. Den H. Augustinus sepdt Aug de virg.
 voorts op een ander plaats/ in een sermooen gedaen cap. 11.
 op den seft dagh van Kerstmisse: Daerom wie dat be-
 kent, dat hy na den lichaem Maghet is, die moet arbeiden Idem de
 oock naer der zielen Maeght te zijn. Ende dese sal haer alsoo temp. serm. 7.
 van het voordeel des lichaems verblijden, dat sy in gheen ver- qui est 3. in
 lies der zielen en va e. Ende dan mach sy haer wel verblijden Natali Dom.
 van die costelijcke gave CHRISTI, als sy oodtmoechigh ende
 godtruchich is: dan mach sy Godt dancken van sijn groot sa-
 lich geluck, 't welck sy in d'ongheschenthuydt haers lichaems
 heeft: dan mach sy vrolijk worden, om dieswil dat sy volghen
 sal het Lammeken, waer dat 'et gaet; alsoo verre als in haeren
 mondt (ghelijck wy in Apocalypsi lesen) gheenderley valscheyt
 ghevonden en wordt. Maer sy moet oock Godt bidden, om vol-
 hardich te blijven, op dat gheenderley ghenuchte des werelts, Apoc. 14.
 oft nijdicheydt des duyvels, haer en ontrense alsulcke groote
 ghifte, in haer niet en verdonckere alsulcke groote doorluchtich-
 heyt; noch alsulcke groote fraeyicheydt niet leelijck en make.
 Datse vast houde het ghene dat sy heeft, op dat niet verloren
 en worde 't welck niet meer te vinden is. Datse wel toe- sie, om
 niet te verliefen de gave ende gracie van haer lichaem, door een-
 nen ooghenblich van ghenuchte, ende om haer ziele niet wyl te
 maken door de schooneydt van een bedorven gedaente, dat de
 bezheerlijckheit des vleschs haer niet en overwinne.

Hy sluyt hier mede dese vermaninghe van dit ser-
 moon tot de Maeghden: De ghene dan die mijnen raedt
 hier in wilt volghen, sal Maghet blijven: die niet en wilt vol-
 ghen, sal den Maeghdom bederven, die niet te vermaecken
 en is.

August.
serm. 53. de
verb Dom.
sec. Ioan. c. 4.

Cap. 5.

Matt. 23.
Luc. 14. & 18
Cap. 8.

Cap. 9.

Wilt ghy dan weten hoe den Maeghdom bedor-
ven wordt? Door hooveerdicheydt (sendt Augustinus) de
welcke daer in ghelegen is/ dat de ghene die Maegh-
den zijn/ versmaden ende niet en eeren d'ander die
ghehouwt/ ende gheen Maeghden en zijn. Nochtans
derre ick wel segghen (schrjft op die selve plaetse Augu-
stinus) dat gehouwde personen, is't dat sy oodmoedich zijn,
beter zijn dan hooveerdighe Maeghden. Ende op dat in u lie-
den (sendt hy voorts) alsulcke hooveerdicheydt niet en zy,
peyst eens, hoe dat inden tijdt der vervolghinghe, niet alleen
Agnes, die Maghet was, martelaerffe en is gheworden; maer
oock eens gehouwde vrouwe Crispina ghenaeemt. Ende by
avontueren (in waer aen niet getwijfelt en wordt) op dien tijdt
zijn sommige, die maeghden waren, vanden gheloove ghewe-
ken: ende vele die gheen maeghden en waren, hebben vromel-
lijck ghestreden, ende sy hebben den strijdt ghewonnen. Is't dat
ghy dit peyst by u-selven, ghy en sult u niet laten voor-staen,
dat ghy groot zijt. Want meer behoort ghy te dencken, welck
dat is het ghene, dat u ontbreeckt, dan het ghene dat ghy hebt.
Het is waer dat die plaetse seer excellent is, waer binnen de
Suyverheydt de menschen stelt: maer die sy selven verheft, sal
veroodmoedicht worden. Waerom soeckt ghy door eene hooch-
moedighe begheerlijckheydt, alsulcke hooghe plaetse, die ghy
vercrjghen mooght door oodmoedicheydt?

Maer sommige die hen in Suyverheydt onthouden, ver-
heffen hen-selven alsoo seer, dat sy niet alleen tot vrende
menschen hun onbelsee theydt en thoonen, maer oock teghen
de ghene, waer van sy gheboren zijn. Ia, ghy mooght my seg-
gen: Een onghehouwt sone is beter dan syn vader, om dat hy
geen huysvrouwe en heeft: ende een ionghe dochter is beter
dan haer moeder, want sy gheenen man begheert en heeft. Is't
dat den sone hooveerdigher is, geenints en is hy beter. Maer
is't dat hy beter is, sonder eenich twijfel, soo is hy oock ood-
moedigher.

Daer-en-boven, derre ick wel seggen, dat het noot ende pro-
fijt is den hooveerdighen Maegh ten, tot val te comen: op dat
sy door het ghene, waer in sy haer selven verheffen, verood-
moedicht mogen worden. Want wat helpt iemanden, dat hy
in eerbaerheydt syn lichaem bewaert, als in hem domineert
hooveerdicheydt? Het ghene, waer door hy g-boren is, heeft hy
versmaedt: ende nu begheert hy het ghene, waer door den
duyvel ghevallen is.

Niet-te min, als ick in't besondere aen mercke een ieghelijcks
goedt

goedt, soo bevinde ick, dat ghy, die het houwelijck verfelt
hebt, beter zijt dan u vader: ende dat een ionghe dochter, die
haer selfs bruylof, versmaedt heeft, beter is dan haer moeder,
Want in't rijck der hemelen, sal een moeder, om dat sy eenen
man gehadt heeft, een minder oft leegher plaetse hebben, dan
haer dochter, die Maeght gheweest is. Nochtans beyde sullen
sy zijn inden hemel: d'een ghelijck een blinckende, d'ander
ghelijck een doncker sterre. Maer is't dat u moeder oodtmoedigh
gheweest is, ende ghy hooveerdigh; soo sal u moeder eenighe
plaetse inden hemel hebben, maer ghy en sulter gheenhebben.

Tot noch toe Augustinus.

Wilt ghy nu weten wat een Maghet doet / oft
dencken sal / om haer selven niet te verheffen boven
andere menschen / die alsulcke groote gabe niet ont-
fanghen en hebben? soo hoorz wat Augustinus hier
af sepd.

Ten eersten, Als de g'ene die Maeghden zijn, oft die Aug. lib. de
in eerbaerheydt leven, haer gelijcken te by alsulcke, die gebou- virg. c. 31.
wet zijn, oft gheen Maeghden en zijn, bevinden nae het be-
wijs der Schrifturen, dat die in v'uercken, ende in verdienste,
in belofte, ende in loon, verre beneden hen staen, van ston-
den aen moeten sy dencken, datter is gheschreven: Hoe ghy Eccles. 3.
grooter zijt, hoe ghy u meer sult veroodmoedigen in alle din-
ghen, ende by Godt sult ghy gratie vinden. Want ick vreesse
seer voor-u (sepd cozys daer na Augustinus) als ghy idem ibid.
eenen hooghen moet hier op draeght, dat ghy navolghen sult cap. 38.
het Lammeken, over al waer dattet gaet, oft ghy door op-ghe-
blasentheyd uws herten door d'enghe passagie hem niet ghe-
volghen en conde.

Ten tvveeden, sal een Maghet oock dencken / al
is't dat sy nu vast in haer propoost staet / oft sy nocht-
ans door eenighe tentatie vallen mocht. Want alsoo
langhe als sy leeft / en is sy sonder perijckel niet.
Rechtveerdelijck leeft ghy nu (sepd Augustinus,) Godt- idem ibid.
vruchtelijck leeft ghy nu, eerbaerlijck, heylichijck, ende in cap. 39.
Maeghdelijcke Suyverheydt leeft ghy nu: maer nochtans blijft
ghy in dit leven, waer van geseydt wordt: En is het leven Iob. 7.
der menschen niet eententatie op der aerden? Waerom dat
Paulus oock ghesepdt heeft: Die meyndt dat hy staet, sie 1. Cor. 10.
voor hem, dat hy niet en valle.

Ten derden, sal sy dencken (sepd boorder Augustinus) idem ibid.
dat sy dit van haer selven niet en heeft, dat sy maghet ghe- cap. 41.
bleven is: maer dat dese gratie haer toe ghecomen is vanden

Iacob. 1.

Vader des lights, die boven inden hemel is. Want van de
 Supberhepdt staet openbaerlyck gheschreven; dat
 niemandt hem ghehouden en kan in d'onghescheyt
 sijnder natueren t en zy dat dit van Godt h-m worde ghe-
 ghev:n.

Sap. 8.

Aug. ib. c. 44.

Ten vierden, sal sy peysen (spreekt den selven Lee-
 raer) oft den tijdt der martelien quame, dat sy by avonturen
 door eenighe cranckheydt, die haer onbekent is, niet sterck ge-
 noech ghevonden en soude worden, om maertelaerisse te ster-
 ven: ende dat lichtelijck een ghehouwde vrouwe den bitteren
 kelck des Heeren soude connen ghedrincken. Want hoe can sy
 geweten, oft sy by avontueren niet en waer ghelijck als The-
 cla, ende d'ander waer ghelijck als Crispina.

Idem ib. c. 47.

Hy beslupt ten laeften dese materie. Aldus dan weet
 sy wat sy dencken sal, ende wat haer profijtelijck mach wesen,
 om d'oodtmoedichheydt te beware: op dat sy door verheffinghe
 haer selfs, ende door cleyn-achtinghe der ghener, die gheen
 Maeghden en zijn, niet en vielere de liefde, die alle gaven te
 boven gaet: want sonder de liefde is 't altemael niet, wat een
 Maghet heeft: 't zy weynich oft veel, groot oft cleyn. Aldus
 Augustinus.

§. II. Een yverich ende gheduerich ghebedt
 is den Maeghden seer nut.

O M de Supberhepdt onbelectelijck te onder-
 houdē / helpt oock grootelijcks een yverich en-
 de gheduerich ghebedt. Want de Supberhepdt is een
 gave Godts / ghelijck ons beruyght den Wgsen-man /
 seggende: Ick wist dat ick my anders niet en mocht onthou-
 den, ten ware dat Godt gave. Ende den H. Mattheus Apo-
 stel ende Ewangelist: Sy en vatten alle dit woordt niet,
 maer die vattent, den welcken dat ghegeven is. Nach den
 Apostel Paulus sprekende vande ghehouwde ende on-
 ghehouwde totten Corinthien: Een ieghelijck heeft sijn
 eyghen gave van Godt, die eene aldus, maer die ander alsoo.
 Schock den H. Iacobus: Alle beste gave, ende alle vol-
 maecteghiste, is van boven neder-dalende vanden Vader der
 lich.en. Den Heere dan sal gheben den gheest der Sup-
 berhepdt / ende niet hulpe verstercken teghen de
 vleschelijcke begheerte / die dat van hem sullen bes-
 gheeren. Want na 't segghen van den Apostel Pau-
 lus tot de Corinthien; Godt is ghetrouwe, die u niet en sal
 laten

Sap. 8.

Matt. 19.

1. Cor. 7.

Iacob. 1.

1. Cor. 10.

laten tenteren boven dat ghy vermooght. Maer hy sal oock metter tentatie een door-comen geven, op dat ghy 't sondt comen verdragen. Waerom den H. Paulus, als hy was dipnaeus biiddende/ om van de quellinge des vleesch verlost te zyn/ heeft vanden Heere ghehoort: Mijne gratie is u ghenoech: want de cracht wordt inde tranckheydt vol-macckt. Den H. Augustinus heeft den Heere om Suyverheydt te vercrighen/ met dese woorden ghebeden: Mijn hope, o Heere, staet geheel in uwe groote barmherticheydt. Gheeft dat ghy beveelt, ende beveelt dat ghy wilt. Ghy hebt ons bevolen in Suyverheydt te leven. Doen ick wist (sont een van uwe dienars) dat ick my anders niet en mocht onthouden, ten ware dat Godt g've, ende dat selve was wijsheyt, te weten, wiens g've dat uit was, soo heb ick tot den Heere gezaen, ende hem ghebeden: Door de Suyverheydt vergaderen wy ende brenghen vvederom dat by een, vvaer van vvy een vve: verscheydenheyd zijn ghevloiyt. Minder bemindt hy u, die niet anders bemindt, 't veelck hy om u ven 't vville niet en bemindt. O liefde die altijd brandt ende nimmermeer en verg. Mijnen Godt, mijn liefde, onsteeckt my met den brandt van uwe liefde. Ghy beveelt de Suyverheydt, gheeft dat ghy beveelt, ende beveelt dat ghy vville. De H. Cecilia seyd oock/ ghelijckamen in het Roomsche officie/ ende in haer leven leeft: Als de orghelen speelden, heeft de H. Maghet Cecilia tot Godt alleene in haer herte gesonghen, seg: herte: Laet; o Heere, mijn herte ende mijn lichaem onbedeckt blijven, op dat ick niet beschaempt en vvoorde. Welcke Maeghdelycke Suyverheydt sy niet alleene heeft vercreghen/ maer oock niet die croonick der martelic bevesticht; ende t'samen haren bruydegom Valerianus niet syuen vvoede: tot de selve ere der Suyverheydt ende martelic ghebrocht.

S. Aug. l. 10.
confess. c. 29.
Sap. 8.

Sap. 1.

§. III. Gheestelycke Lessen, ende 't hooren van het Goddelijck vvoordt, is den Maeghden seer profytich.

Het is seer profytich om te vercrighen/ ende oock wel te bewaeren de Maeghdelycke repnichen/ het lesen van gheestelycke boecken/ ende seer dickmaels te hoozen het woordt Godts.

Ten eersten, om het verstandt te verlichten/ ende de waerheydt uyt de onwaerachticheydt van alle saken

te

te kennen; ende sonder de selbe kennisse te hebben/ en is 't niet moghelijck dat den wille vanden mensch kan komen tot de waerachtighe deught/ om de reynicheydt te herkrighen/ ende eenen af-treck te hebben van 't quaet. Want/ volghens het onderwijs vande Theologanten/ soo en streckt onsen wille niet tot saken die ons onbekent sijn. Oock seyd seer wel den

Aug. Ab. 10. *H. Augustinus: Men bemindt de saken die noyt gesien en zijn, de Trin. c. 1. maer niet die, die noyt en zijn bekennt gheweest.*

Ten tvveeden, boven het licht ende de kennisse die het verstandt vanden mensch door 't lesen van gheestelijcke boecken vercrighet/ daer by wordt oock den wille verweckt/ om te beminnen dat-men bekennt goet te sijn/ ende te schouwen dat schadelijck is: en dat gheschiedt door verscheyde bequame verdoerselen/ die het woordt Godts voorts brenst/ door die goddelijcke authoziteyt/ ende oock door de menschen in't lesen van geestelijcke boecken/ ende het verhalen van exempelen ende dierghelijcke deughden.

Ten derden, heeft dit lesen ende hoozen van gheestelijcke saecken oock macht om de ziele te supberen van de sonden/ ende om alle wereltse wellusten ende vleeschelijcke begheerten wech te nemen. Ende daerom wordt inde Heplighe Schrifstuere het woordt

Hierem. 23. *Godts by 't vper vergheliken: En zijn mijn woorden niet als vyer, seydt den Heere? Hier wel ende met reden/ is dit gheseydt; want ghelijck het vper dyp principale krachten heeft/ te weten/ het verlichten/ het onsteken/ ende supberen: oft wel ghelijck de Philosophen segghen; vergaderen/ ende by een brenghen ghelijcke saken/ ende onghelijcke saken van malckander verscheyden: soo heeft oock het woordt Godts cracht om te verlichten/ onsteken/ ende de ziele te supberen/ voeghende by haer saken diese verghelicken ofte haer ghelijck sijn; het welck sijn gheestelijcke saecken/ ja Godt selfs/ naer wiens ghelijckenisse oft ghedaente wy gheschapyen sijn; ende verscheyden haer van saken/ die haer onghelijck sijn/ ghelijck als van wereltse ende sinnelijcke saken. Hier op kompt wel te passe het sweert/ daer den H. Paulus af sprecket: *Vwant het woordt Godts is levende, ende crachtich, ende scherper door-snijdende dan eenich sweert, op beyde zijden snijden-de; ende het gaet dore tot dat scheyden der ziele ende des gheests,**

Heb. 4.

gheests, ende oock der t'samen voeghselen, en des merchs, ende
 't is een onderscheyder van de gedachten ende meyninghen
 des herten. Ende dit is die ghesontheydt/ vande welcke
 men naech segghen/ dat den Wyssen-man seght: te
 weten/ datse niet vercreghen en is van eenighe cruyden oft
 plaesters, maer alleenlijck van het woordt Godts, 't welck alle
 sak n gheneest. Sap. 15.

Hierom hebben alle de Heylighe Maeghden/ ende
 dienaerssen van Godt almachtich/ altydt veel ghe-
 houden van 't lesen van gheestelijcke boecken; ende
 men leest vande H. Maghet Caecilia, dat sy altydt by
 haer hadde het H. Evangelie Christi onses Heeren.
 Inspelyckis oock vande H. Theophila, de welcke als
 sy gheleedt was in een seer periculouse plaetse om
 haere Maeghdelycke Supberhepds wille; soo en
 heeft sy haer niet gheen sake ter werelt beter konnen
 helpen/ als met enen grooten pber/ ende devotie te
 lesen het H. Evangelie.

Tot het lesen vande H. Schrifsture vermaent seer
 dickwyls den H. Hieronymus, segghende: *Bemindt het*
lesen van de H. Schrifsture, ende ghy en sult de vleeschelijcke
begheerte niet lief hebben. Ende om dat ghy soudt sien/
dat dit waerachtich is/ soo leest de belydenisse vanden
H. Augustinus, ende daer sult ghy sien de oorsake van
syne waerachtighe bekeeringhe tot Godt; de welcke
anders niet en is gheschiedt van dooz 't lesen van 't
woordt Godts. Want als hy op eensn tijdt aen d'een
syde in stilte vertroocken was/ soo heeft hy ente stem-
me gehoort/ die tot hem seyde: Neemt op, ende leest.
Dit ghehoort hebbende/ heeft terstont den boeck in
de handt genomen/ in de welcke geschreven stonden
de Epistelen vanden H. Paulus: ende den boeck open-
doende/ is met het eerste ghesicht in dese woorden
ghevallen: Laet ons als in den dagh eerbaerlijck wandelen,
niet in brasserijen ende dronckenschappen, niet in slaep-came-
ren ende oneerbaerheden, niet in kijvagien ende nijdicheden:
maer doet aen den Heere IESVM CHRISTVM, ende en be-
sorght dat vleesch niet na de wellusticheden. Dese woor-
den zijn soo crachtich in hem gheweest/ dat sy hem
tot veel tranen te storten hebben beweeght/ met een
vast vooz-nemen van alle wellusticheydt te verla-
ren/ ende sy-selven Godt almachtich op te offeren/
 n gheduerighe ende eeuwighe Supberhepds/ gheleek
 by Hief. ep. ad
Ruff. Monac.
Aug. lib. 8.
confess. c. 1.
Rom. 13.

hy nader-handt alle de daghen van sijn heyligh leben
bethoont heeft.

Ribaden. in
eius vita.
l. 1. 2.

'T selve hebben wy oock van onsen H. J. Igna-
tius Loyola, stichter van onse Societeit IESV; den
welken als hy noch soldaet was inde wereltsche oor-
loghe/ soo heeft hy si ck te bedde ghelegghen van cene
quetfure in sijn been/ die hem ghekomen was van
een stuck gheschuts/ ende hem is ghegheven eenen
boeck van 't leven IESV CHRISTI om te lesen/
met noch een ander vande Heyligen / ghenoecht
Flos Sanctorum, dat is/ De Blomme der Heylighen, om
datter gheen andere boecken en waren van ruyte-
rije/ daer sijn herte meer naer troeck. Soo is hy dan
door 't lesen van die gheestelijcke boecken vanden
Heere in 't herte soo ghetaeckt ghelueft/ dat hy ter-
stondt voor hem heeft ghenomen/ 'teenemael de we-
reltsche pdelheyt te verlaten/ niet alle haer val-
sche wellustien/ haere grootheyt ende eere; ende heeft
hem t'eenemael begeben tot den goddelijcken dienst/
in eenen oodmoedighen staet van armoede ende
Suyverheyt; gelijk hy nader-handt bethoont heeft
in 't stichten van onse Keligie/ met een groote glo-
rie tot Godt almachtich ende profijt vande Hepli-
ghe Kercke.

Hier. cp. 8.

De H. Vaders recommanderen oock sonder-
linghe aen de Maeghden het lesen van gheestelijcke
boecken; want hier door worden ontdeckt de listen
van den vbandt/ ende wordt oock voetsel ghegheven
aen de ziele. Hier toe heeft den H. Hieronymus ver-
maent Demetriadem, dit haer alder-eerst voor ogen
stellende: *O dochter (seydt hy) Gode toe-gheeyghent, ick re-
commandere u voor al wat ick mach, dat ghy doch goede ach-
te neemt, om 't herte te bekommeren met gheestelijcke lessen;
ende dat ghy veel toe-siet, datter gheen quaet oncruydt in de
goede aerde uws herten ghesayet en vworde. Daer wel te
bemercken staet/ dat hy daer naer by-voeght; datmen
niet en moet lesen tot datmen moede is, maer tot vermaeck en-
de instructie van sijne ziele; 't welck bequamelijck ghe-
schiecht/ als men soetelijck leest/ ende ondertusschen
wat stil staet/ ende peyst op de woorden / die ons
meest aengaen/ ende konnen verhoorden. Tot bid-
den ende lesen vermaendt oock den selven Vader
Eustochium: *Maeckt dat ghy altijdt in u kamer zijt, dat*
uwen*

urven bruydegom binnen met u spele: Want als ghy bidt, soo spreect ghy tot urven bruydegom; als ghy leeft, soo spreect hy tot u.

Hier. ep. 22.
ad Eustoch.
cap. 1.

§. IV. Vasten, abstinentie, ende maticheydt in eten ende drincken, is den Maeghden seer noodich.

Een vande principaelsten remedien teghens de vierighe phten des dupvets in de vleeschelijcke welluste / is matighepdt in spijse. Want de spijse / die genue wordt / wordt eerst in bloedt / ende voetsel des lichaems verandert; is't dat dese spijse overbloedigher is / dan tot het onderhouden des lichaems noodich is / soo wordender upt het ghene dat t'overbloedich is / wellustighe humeuren ghegeneraert / die dienen tot generatie. Dese humeur alsoo inden mensch oft andere beesten voort-gebroecht / verwecken die (ghelijck Galenus sepd) tot generatie; ende soo veel te meer / hoe naer grooter overbloedichepdt van die is. Galen. l. 6. de loc. aff. Waerom seer wel van dese sake heeft gheschreven den H. Ambrosius met dese woorden: Ghelijck de vlamme met voetsel van hoy, stoppelen, houdt, olie, ende andere dierghelijcke voetselen des vyers wordt onderhouden, ende met af treck des voetsels vergaet; alsoo oock de hitte des lichaems wordt met spijse gevoedt ende verweckt, ende door't ontrecken des selfs wordt het vermindert ende ghebluscht; want de gulstichoydt is de moeder van wellusticheydt. Hier van gheeft oock den H. Chrylostomus rene goede ghelijckenijse: Chrylost. de Provid. orat. 6. Ghelijck (sepd hy) een schip als het te veel gheladen is, moet nootzakelijck verdrincken; soo dat het noch de calme der zee, noch wetenschap van den stierman, noch menichte der bootsghesellen, noch eenich ander middel kan be'etten: soo oock die hun lichaem delicaet traeteren, worden verdroncken in de zee der verderffelijckheyt. Een en can noch wetenschap, noch gheleertheyt, noch vermaninghe, noch raeat, noch vreesse van toe-komende, noch schaemte van teghen-woordige saken, helpen ende bewaren. Alsoo wordt de ziele, in dese zee der wellusten aen beyde zijden hellende, oock teghen haren wille verdruckt ende onder worpen, datse qualijck wederom kan op staen, ende verrijzen.

Maticheydt dan in eten ende drincken / is den Maeghden seer nootzakelijck; daerom moeten sy seer

seer arbeypden om de gulfsicheydt (die haer seer loof-
lijck in-dopert tusschen den noot van eten en drin-
cken) t'eenemael te verwinnen. Men moet noodes-
lijck eten en drincken/ om de nature t'ouder-hou-
den/ soo langhe als wy hier leven moeten. Maer
men moet hem wijselijck hier in draghen. S. Grego-
rius den Grooten seyt; dat dickwijls, als wy onsen vyant
(dat is/ de gulfsicheydt) vervolgen; dat wy onsen borgher
(dat is/ ons lichaem) die wy beminnen, comen te dooden (te
weten door al te groote onthoudinghe van eten ende
drincken) ende ter contrarie als wy onsen borgher al te seer
sparen, dat wy als-dan onsen vyant ter oorloge tegen ons voe-
den ende stercken.

Gregor. c. 14.
I. Mor. 30.

Wat raedt dan om dat t'ontgaen/ ende een maete
tusschen bepde te stellen?

Ten eersten, Vreesen/ dat wy ter oorzaecke van
alsolcken noot/ ons over de palen vanden noot
niet en laten over-trecken/ soo den Heplighen Augu-
stinus ghebreeft heeft. Ick en vrees de vylicheydt van
de spijsse niet (sepdt hy) maer de vylicheydt van de gul-
figheydt. Ick weet dat Noë alderhande soorten van vleesch
dat etelijck was, toe-ghelaten is: dat Elias vleesch ghe-eten
heeft: Ioannes seer matich andersints, met het eten van
sprinckhancn niet besmet en is gheweest. Oock weet ick, dat
Esau ter contrarien door begheerlijckeyt van een schotel eer-
ten bedroghen is: ende David om de begheerlijckheydt van
eenen teugh waters van sy-selven begrepen is: dat onsen Co-
ninck, met gheen vleesch, maer broodt alleen ghe-proeft is:
ende het volck Godts in de wildernissen verworpen is van
Godt, niet om dat het vleesch begheerde, maer om dat het wt
begeerte van soodanige spijsse, tegen Godt murmureerde. In
dese tentatien dan dagelijcks gestelt zijnde, vechte ick tegen
de begeerte van eten ende drincken, &c. (want ick noodelijck
eten ende drincken moet.) Den toom dan vande kele moet
wijselijck gehandelt zijn, met af-trecken ende toe-gheven.
Ende wie isser, Heere, die niet een weynich, ten minsten over
de palen des noodts, ghetrocken en wordt? Soo wie sulcks is,
die is groot, ende mach uwen naem wel groot maken; seker ick
en ben 't niet, want ick een sondaer ben. Dus verre den
Heplighen Augustinus.

Aug. lib. 10.
confess. c. 31.

Ten tvveeden, wordt gheraden/ eer-men gaet eten
oft drincken/ dat-men hem laete booz staen/ dat-men
medicijne gaet nemen; gelijc den selven H. Augusti-
nus

nus

VANDEN MAEGHDELYCKEN STAET. 657
nus ter selber plaets; hem laet duncken. Maer nu (sept
hy) is my den noodt soet, ende daerom vecht' ick daer tegen, *Ibidem.*
om niet ghevanghen te worden; ende voere een daghelijcksche
oorloge, mijn lichaem door vasten in slavernije brengende,
ende mijn pijnen worden door genoechte verdreven: want hon-
ger ende dorst pijnen zijn. Sy branden, ende dooden als een cort-
se; 'ten zy dat de medicynen der spijsen daer teghen gebruyckt
worden. De welcke, door dien sy door troost van uwe gaven,
ghereedt gevonden wordt (want d'aerde, 't water, den hemel,
onse cranckheydt hier in dienen) onse ellendicheden worden
leckernijen geheeten. Ghy hebt my dan geleert, dat ick my tot
het eten als tot een medicijne soude schicken.

Maer als men nu eten en drincken soude/ dies
noot wesende/ onder-tusschen moet ghelet worden/
dat den lust niet ghevolght en zy: 't welck qualijck
moghelijck is/ haer al te stillekens in dringhende.
Want soo den H. Gregorius seght als boven; Men can *Gregor. l. 30.*
lichtelijck bespeuren oft den lust den noodt niet voor en loopt: *Moral. c. 14.*
maer qualijck can men bevinden, oft sy haer by den noodt
heymelijck niet by een en voeght. Want job sy den noodt der
natueren volght, als van achter den rugghe comende, wordt
sy min bemerkct; want als men de noodighe schult aen 't
lichaem betaelt, den lust die menght hem mede; en alsoo
wat den noot vereyscht, oft den lust meer begheert, en weet-
men niet.

Maer laet ons Augustinum hooren/ die ons met
sijn exempel leert/ hoe dat wy hier teghen stryden
moeten. Maer (sept hy) als ick tot de rust van ghenoech- *Aug. lib. 10.*
saemhey; uyt moeyelijckhey van den noodt over-passere, in 't *Confess. c. 31.*
passeren leght my de begheerlijckhey laghen. Want het passe-
ren is een ghenoechte, ende men can die niet ontgaen, om des
noodts halven. Ende soo de ghesontheit een oorsake is van eten
ende drincken, soo volght als een staet-dochter van achter de
periculouse ghenoechte, ende soeckt somtijds voor te loopen, om
dat om haren 't wille gheschieden soude, dat ick wille alleen
doen, om 't leven te houden. Ende van beyde en isser gheen ma-
te. Want dat voor de ghesontheit ghenoech is, is voor den lust
te luttel. En dickwijls is 't onseker, oft de noodighe sorghe des
lichaems noch meer van doen heeft, oft dat het bedrogh der
lustigher begheerte haren dienst hier in ons op-offert. Op sulck-
een onseker feyt verblijdt haer de onsalghe ziele, ende maect
als een voor-sprake der onschuldighen gereedt; blijde zijnde,
dat men niet en weet wat de matichheydt der ghesondtheit

vereycht, om soo onder 't decksel van ghesonheydt, de teneeringhe des lusts te doen schuylen.

Wat raedt hier tegen? dien ons de **H. Schrifture** gheeft. Als wy niet en weten wat doen / onse ooghen
 1. Paral. 20. zijn tot u (o Heer) dat wy niet verlopen en gaen. Sulcke tentatien (seydt voorts **S. Augustinus**) arbeyde ick daghelijs t'over winnen en roep u rechter-handt aen t'mijnder salicheyt, ende alle mijne hitticheden draegh' ick u over. Want ick noch niet en weet wat raedt. Ghy gheeft ons al veel door ons ghebedt, ende wat goeds wy ontfanghen eer my bidden, ontfanghen wy't van u. Ick hebbe u stemme ghehoort; En gaet naer uwe begeerlijkheden niet: en keert u af van uwen lust. Ick vermach het al (seydt den **Apofstel**) in den genen die my versterckt. Sterckt my, dat ick alles vermach. Gheeft my dat ghy beveelt, en beveelt dat ghy wilt. Desen belijdt dat hy't ontfangen heeft, een ander hoor' ick noch vrighen, om t'ontfanghen; weirt (seydt hy) van my de begheerlijkheden des buycks; soo dat hier claer uyt blijkt, mijnen Heyligen Godt, dat ghy't geeft als 't geschiedt, 't gene dat ghy beveelt, datmen soude doen.

Philip. 4.

Eceli. 23.

En een teecken van de gulfsicheydt over-wonnen te hebben is de nae-volghende deught / namentlijck van de Duyverheyt soo van ziele als van lichaem. Want soo uyt onmatichydt de sonden spijncen / so ter contrarien uyt matichydt rij'en de deughden.

Greg. 1. 5. in
 Reg. c. 11.

S. Gregorius op die woorden: De reste zijn verstroyt gheweest, datter gheen twee by een gebleven en zijn, schrijft soo. De proeve van matichydt en is in het vermagheren des lichaems niet geleghen; maer in de volmaecktheyt der Snyverheyt. Want het serpent wordt wel soo gemorselt, is't dat alle geweld van de vleeschelijke roeringen des lichaems ghemindert zijn. Seer wel dan worter geseydt, dat alle andere inde vlucht gedreven zijn. Want als de gratie Godts de matighe vol-maechtelyck beloondt, neemt alle de prickelen van vylicheden van haer lichamelijke roeringen t'eenemaal wech. Laet nochtans de natuerlijke roeringen; soo dat sy alijds getenteert, maer noyt over wonnen en connen zijn.

Ioannes Cas-
 sianus. 1. 5.
 cap. 14.

En ander teecken is / uyt **Ioannes Cassianus**, dat de tentatie van gulfsicheyt over-wonnen is / dattet den matighen moepelijck is / dat hy hem noodelijck tot het eten ende dvincken begheben moet. Hierom (seydt hy) en moet het over-vloedt der Legeerlijcheydt der spijzen door het bemerckt der deughden alleen niet onder de
 veet

voet getreden liggen: maer oock de noodighe spijs (als de
Suyverheyt contrarie) en moet sonder benauwtheyt
niet ghenomen worden. Ende soo moet men den loop van sijn
leven aenstellen, datmen dencken moet, nimmermeer meer be-
lette worden van gheestelijcke oeffeninghen, dan als men uyt
cranckheyt tot de noodighe sorghe des lichaems dalen moet. En-
de als men tot sulck-eenen noot neder-sinckt, meer het ghe-
bruyck des levens, dan der zielen begheerlijckheydt diensende,
dat wy soo haest als wy kunnen ons daer af-trecken, als van
beleselen des gheests. Want wy en sullen de lusten van de te-
ghen-woordige spijzen niet connen verachten, 't en zy dat het
verstandt in bemerckinghen van goddelijcke dinghen gheve-
sticht, gheuoecte neme inde liefde der deughden, ende
schoonheydt van hemelsche dinghen. Het opperste van dese **Matt. 4.**
volmaecktheydt heeft den Heere gheraect met dese woorden.
In den broode alleen en leeft den mensche niet, maer in alle
woordt, dat uyt den mondt Gods gaet: en oock in dese: **Ioan. 4.**
Mijn spijs is, dat ick den wille doe van den ghenen die my
ghesonden heeft.

§. V. Bevvaringhe van de vijf sinnen, is ders
Maeghden oock seer noodigh.

De uytwendighe sinnen vanden mensch zyn de
poorten door de welke alle de tentatien naer de
ziele gaen/by soo verre als de selve niet wel bewaert
ende gade-gheslaghen en worden. Want door dese
passeren de verbeeldinghen van alle uyt-wendinghe
dinghen tot de ziele/ ende worden daer in vast ghe-
druckt; ende als sy nu in-ghedruckt zyn/ soo is 't
noodzakelijck dat sy het verstandt beroeren/ ende soo
de ghedachten/ ende affectuen oock trecken. **Daerom** **Aug. 1. 50.**
seght den **H. Augustinus**: Is 't dat ghy de reynicheyt der **Homil.**
zielen ongheschent wilt bewaren, soo wacht u met alle neer- **hom. 350**
sticheydt van delisten endelaghen des duyvels; dat ghy door u
onachtsaem toe-sien niet toe en laet, dat u vijf sinnen, de wel-
ke in u voor vijf Maeghden staen, van hem niet bedorven en
worden. Waerom hoe schoon in 't aensien, hoe lieffelijck
inden smaeck, hoe aenghenaem in 't ghehoor, hoe soet indem
reuck, hoe saecht ende delicaet in 't ghevoelen dat het in alle
dese saken is, is 't dat wy nochtans onwijs zyn, ende alle qua-
de begheerlijckheydt onder houden, door de welke de Suy-
verheydt

Ierem. 9.

verheydt der zielen bedorven wordt: soo wordt in ons vervult dat den Propheet Ieremias seydt: Dat de doot door onse vensters in. kompt. Want door dese vijf sinnen, als door deuren, comt inde ziele de doot oft het leven.

Matth. 25.

Laet ons dan door Goats gratie van die vijf-wijse Maeghden zijn, welcke (ghelijck-men in het Evangelie leest) hebben olie gedraghen in haer lampen: ende laet ons met alle neerstigheyt toe-sien, dat wy niet ghevonden en worden onder die dwase Maeghden, de welcke alleen harē roem draghende vande ongheschemtheydt haers lichaems, hebben den Maeghdom van haer ziele door de bederrenisse van haer vijf sinnen verloren, die gheen olie met haer gedraghen en hebben. Aen de welcke gheseydt is: Gaet ende coopt van de ghene die olie vercoopen. Door olie op dese plaetse wordt verstaen vleyinge, ende lof der menschen. Alle vleyers vercoopen olie. Hierom zijn die Maeghden voor dwaes gheacht, die uytwendelyck sochten ghepresen te zijn, ende van binnen in haer conscientie niet lof weerdichs en hadden; ende hierom en dreghen sy gheen olie met haer; want sy den lof in een vremde tonghe stelaen, ende niet in haer conscientien.

Paul ep. 26.
ad Sanct. &
Amand.

Den H. Paulinus Bisschop van Nolen in Campanien/ seer ervaren in gheestelijcke saecken ende offeninghen/ schryft/ dat niet sonder redene in het H. Euangelium mentie gemaect wordt van vijf wijse/ ende van vijf dwase Maeghden. Want het schijnt (seydt hy) dat onsen Salich-maker hier mede te kennen heeft willen gheven, dat men door de vijf sinnen wel te gebruycken oft te misbruycken, in slaet comt van wijse oft dwase Maeghden te zijn. Hier van doet den Propheet Ieremias sijn beclat:

Ierem. 9. v. 21.

De doot is door u-lieden vensters in-gehaen.

Eccl. 28. v. 28.

Hy leyt dit voorts in 't particulier uyt: Laet ons dan dese vensters met de vreesse Godis toe-stoppen, op dat wy blindt ende doof mogen zijn, als ons eenige wereltse schoonheydt, stemmen, oft woorden te voren komen. Laet ons (na het segghen van den Wijzen-man) onse ooren beheymen met doornen teghen de quade tonghe, ende alle melodije die aenlockende is tot wellusticheydt. Laet ons (volghende de vermaninghe vanden Propheet David) onse ooghen af keeren, op dat se gheen ydelheydt en sien. Laet ons oock onse neus-gaten stoppen, op dat se van dese bedorven werelt gheen reucken des doots en ontfangen. Dat wy oock wel toe-sien, dat door den aen-lockenden smaect niet inslibber de sonde van gulsticheydt, ende alsoo de sterckte vnn maticheyde oft onthouwinghe, door

Ps. 118. v. 37.

Wijzen

spijzen der begheerlijcheden ghecrenckt worden. En laet ons oock niet ons lichaem met saechte kleederen toeven, noch door eenighe vleeschelijcke aenrakinghen, oft onghedorlofde omhelvinghe onse leden ontsetten.

Hij besluit doorts dese uut-legghinghe: Alsoo sal't gheschieden, dat een ieghelijck sijn vijf sinnen suyver ende gelijck Maeghden sal bewaren, die met olie van goede leeringhe strijckende; op dat se ghelijck vijf wijse Maeghden moghen gereedt zijn, om niet brandende lampen te ghemoet te gaen haren bruydegom, soo haest als sy sijn gheluyt sullen hooren.

Den H. Hieronymus in synen brief/dien hy schrijft aen Eustochium jonghe-dochter/bermaent haer van haer vijf sinnen wel te bewaren/ segghende: Laet al-tijdt uwe bewaerders zijn, de mueren van u kamerken, ende passeert daer uwen tijdt, ende verblijft u daer met uwen bruydegom. Is't dat ghy bidt, soo spreeckt ghy hem aen; leest ghy, soo spreeckt hy met u: wacht u van uyt den huysse de vrouwen van andere natien, ghelijck Dina dede, te gaen sien; op dat ghy uwen schat niet en verliest, ende vaert ghelijck sy gevaren is. Ick en begheere niet, dat ghy uwen bruydegom op de straten sult soecken: want hy en is daer niet de vinden, hy is ialoers, ende hy en begheert niet dat ghy van iemandt anders sult ghesien worden; noch hy en begheert niet dat ghy iemandt anders siet. Laet de dwase Maeghden over straten loopen; maer blijft ghy in huys by uwen bruydegom; houdt hem alijdt de deure open; maer voor den duyvel ghesloten. Daniel was alijdt boven op eene hooghe kamer, (want hy sijn herte inden hemel hadde, ende en konde beneden niet vvoonen) ende hiel de vensters, die naer Ierusalem sijn vader-landt vwaren, open. Doet ghy oock alsoo, houdt de vensters van uwe vijf sinnen, om den hemel (het welck u vader-landt is) te aenschouwen, alijdt open, ende die saecken alleen te sien, die Godt aengaen; maer daer en boven vermane ick u, dat ghy alijdt vvilt de vensters toe houden, daer den Propheet af spreeckt: De doot is door de vensters in-gecomen. Ende in't tweede boeck teghen Iovinianum, seght den selven Doctoor: Door de vijf sinnen, als door vijf vensters, comen de sonden in de ziele, ende 't is onmoghelijck dat de vyanden, hoe menichvuldich dat se oock zijn, dit kasteel, oft hoofst-stadt des verstandis, anders dan door dese poorten kunnen in-nemen. Ende eyndelijck, is't dat sy de ziele vanghen, dat gheschiedt door het gesicht, door

Hier. ep. 22.
ad Eustoch.
cap. 11.

Gen. 34.

Dan. 6.

Ierem. 9.

Idem contra
Iovin. lib. 2.
cap. 7.

Idem contra
Helvid. l. 1.
cap. 11.
Iof. 10.

het ghehoor, door den reuck, door den smaeck, oft door het tasten. Den selven Leeraer der H. Kercke/ schrijvende teghen den Artsch-ketter Helvidius : De vijf sinnen (sejdt hy) zijn de vijf koninghen, die in het landt van belofte regneerden, die Iosue overwonnen heeft.

Gregor. in
Psal. 101.

Ierem. 9.

Matt. 5.

Luc. 17.

Den H. Gregorius schrijvende op den vijffsten Psalm der penitentien/ dat is/ op den 101. Psalm/ leereude hoe de ziele sterft als sy in doot-sonde valt/ seght/ dat wy vijf poorten hebben, welck zijn de vijf sinnen, door de welke de doot in comt, ende daer men den dooden mensch door uyt-draeght om te begraven. Van het eerste wort de Schrifture van Ieremias verstaen, daer hy seght, dat de doot door de vensters in huys ghecomen is, die de vijf sinnen zijn : ende het ghene dat den H. Euangelist Matthæus seght: Die eene vrouwe siet, om die te begheeren, die heeft de deure aen de doot gheopent, om in de ziele te moghen gaen. Het tweede gheschiedt, alser iemanden aen een ander sijnen nazem oft faem beneemt, ende teghen de eere Godts spreect die wordt als doot, door de poorte sijns mondts, tot het graf ghedraghen; waer van eene figureregheweest is den sone vande weduwe van Naim, die onsen Heere wederom verweckt heeft, als hy hem buyten de poorten te ghemoet quam. Want het beduydt een mensch, die door de vrelluste ghestorven is, ende om de quade vvercken nu door de poorten uyt-ghedraghen vwordt. Daerom bidd' ick u, soete IESU (seght den H. man) dat ghy van alle de poorten mijnder stadt, (dat is/ de vijf sinnen mijnder zielen) wilt maken poorten der rechtveerdicheydt; op dat ick door die in gaende mach belijden, ende waerachtelijck uwen alder-heylichsten naem loven : op dat door desen middel de doot gheenen in-ganck en vinde, noch de sonde plaetse om te rusten; maer dat de gheestelijke salicheydt daer in mach wonen, ende dat de poorten moghen geciert zijn met lof-sanghen van uwe glorie ende eere sonder eynde.

Dit is in 't generael van de vijf sinnen ghesepdt/ wy sullen nu in 't cort van elek in 't besonder spreken/ ende sien hoe grootelijcks altydt de heylighe personen tot bewaeringhe van de Supberhept/ op'sicht op de vijf sinnen ghehadt hebben.

Beyvaringhe van de ooghen.

Ende al is 't dat wy alle dese vensteren ende deuren van ons vñf sinnen met alle neerfghedyt moeten bewaren; soo is nochtans de principaelste ende noodtsakelijckste deure die vande ooghen/ die wy moeten gade-slacū: want ghelijck den Wysenman seght: *Wat is doch argher gheschapen dan die ooghe?* Eccli. 37. Om dieswille dat de selve open-ghedaen zynde vande ziele/om verlicht te worden door het uyt-wendigh licht/ende volmaect te worden door het ghesicht van haren eyghen voor-worpe der uyt-wendighe dinghen; is ter contrarien uyt de selve dinghen supghende het doodelijck venijn der sonde/ met het welck sy de ziele selve is doodende; 't welck anders niet en is dan haer opentlijck verraden/ ende maken een slabe des vlesch/ van het welck sy behoorde te wesen ende is de waerachtighe ende natuerlijcke Coninghinne.

Daer is gheweest Adam ende Eva, die inden staet der onnooselheyt hadden het leeghste ende het hooghste deel/ dat is/ den sin ende het verstant seer geschickt ende wel ghemaniert/ soo dat het leeghste seer volmaectelijck onder-worpen was het ghebodt van 't hooghste; ende oock het hooghste/ beghift wesende met verscheyden natuerlijcke/ ende boven-natuerlijcke gaben/ was seer promyt om sijnen Saligh-maker ende Schepper onder-danigh te zyn/ ende sijnen wille te doen: niet-regghen-staende nochtans alle dese denghden/ om dat sy haer niet ghewacht en hebben van een soo kleynen oorsake/ 't welck was dat sy den verboden appel aen-saghen/ ende alsoo het licht haerder zielen verduyfterende/ zyn sy ghevallen/ ende hebben het ghebodt Godts over-treden. Seght my nu dan/ wat sult ghy maken/ is 't dat ghy niet alle neerfghedyt u ooghen niet en bewaert; want ghy in den staet van onnooselheyt niet en zyt/ maer wel in den staet van bederffenisse/ die gheneygh is tot alle quaedt: Is 't dan dat de gene die wy waren van alle vleschelijcke begheerlijckheyt/ ende geenderhande quade passien onder-worpen en waren/ door 't ghesicht in sonden gevallē zyn; wat sal dan u geschieden/

die vol van alle vleeschelijcke begheerlijckhepdt zijt/
vol van alle quade passien/die u mit groot ghewelot
tot alle quaerdt trecken?

Ende hoe wel dat ghy moet in 't generael van alle
ghesicht dat schadelijck is/ u ooghen bewaren/ niet
minder dan ghelijck eenen siecken mensch sy-selven
moet wachten van 't ghesicht van alle quade ende
schadelijcke syse/op dat hy tot de selve gheenen ap-
perijt oft treck en soude krighen; nochtans besonder-
lijck moet ghy u wachten van alle het ghene dat den
mensch ghewoon is tot de begheerlijckhepdt des
vleeschs te trecken; ghelijck zijn alsulcke personen/
oft beelden/oft andere saken. en leden des lichaems/
die om verscheyden oorsaken den mensch tot quade
begheerte verwecken/van de welke ghy u geen sint
en mooght versupmen te wachten; want naer het
ghedodt van de H. Vaders/ ende meesters van het
gheestelijck leven / uyt-genomen de handen ende de
voeten/soo moet de reste van u gheheel lichaem voor
u ooghen oft ghesicht verborghen zijn/ 't en waer dat
ghy door eenighen opentlijcken noodt daer toe ver-
bonden waert.

Cassod. l. i.
cap. ii.

Den Kerckelijcken Historie-schryver Cassiodorus
schryft in sijne historie Tripartita ghenoeemt/ dat als
den H. Ammon, den welken een Egyptenaer was/
met synen discipel Theodorus, een seker rivier moe-
ste passeren / ende om dat den eenen den anderen
niet naeckt en soude sien; soo heeft hy Theodorus
belast/ dat hy hem aen d'een zijde soude vertrecken:
maer den ouden man sy-selven naeckt siende/ is
sels met soo groote schaemte bevanghen gheweest/
dat hy niet en heeft kunnen passeren; maer siet/ hy
is terstont door de goddelijcke gracie over de rivie-
re gedraghen gheweest/ ende over d'ander zijde op
den kant vande riviere gheset; waer mede dat den
Heere heeft willen te kennen gheben/ hoe groote-
lijcks hem is bejaghende de schaemte/ ende onnoo-
selhepdt.

Basil. de virg.

Dese sake heeft oock den H. Basilius aen de Maegh-
den seer gerecommandeert: *Het en betaemt niet (spreect
hy) dat een Maghet, al is sy alleen, haer te seer ont-bloote.
Ende alser eenighe noot sakelijckheydt praemt, dat men dit
met een rassicheydt passere; ende met alle forchvuldicheydt
sijne*

syne ledckens bedecke, vreesende niet alleen haer ooghen, ende der Enghelen, maer oock voor haer eyghen selfs beschaepte zijnde.

Wat perfectel dat compt upt sijn ooghen niet wel te bewaren/ konnen wy ghenoech verstaen upt den Propheet David, die al was 't dat hy hepligh was/ ende als cen wolck ghewoon tot hooghe misterien/ ende goddelijcke consideratien te blieden; om dat hy nochtans op eenen tijdt met het ghesicht onverdachtelijck heeft om-ghesien/ soo is hy daer door ghevandighen ende verwonnen gheweest. Want (ghelijck den Propheet Ieremias seght) *die doot is op gheclommen door onse vensteren, ende de doot der sonden is oock door de vensteren van sijne on-wijse ooghen in-ghekomen/ ende heeft sijne ziele berooft/ ende ghedoodt. Mijn ooge heeft mijn ziele berooft, seyt noch eens Hieremias.*

Den H. Gregorius seght oock: *Het en betaemt niet aensien te worden, dat niet en is gheoorloft te begheeren. Want naer dat ghy sulcke saken ghesien hebt/ ende wel op-ghelet/ soo wordt ghy daer naer vande selve bevandighen/ ende u herte wordt beroert ende berooft: ende als ghy alder-minst daer op peysen sult/ soo sult ghy u-selven bedroggen vinden.*

Om dese oorzake wille/ soo heeft hem den H. Iob teghen dit quaedt ghewapent/ ghelijck hy van sijn eyghen selven is beringhende: *ick heb een verbondt gemaect met mijne ooghen, dat ick niet eens peysen en soude van eender Maghet. wat verbondt is dat (seyt Gregorius) met de ooghen over-een te comen, om niet te peysen? 'Tis veel beter met het verstandt verbondt te maken, om niet te peysen; ende met de ooghen, om niet te sien. Nochtans seght hy: ick heb een verbondt ghemaect met mijne ooghen, dat ick niet eens peysen en soude van eender Maghet. Want den H. man wist seer wel, dat door dese deure de quade gepeysen den mensch inden sin komen: ende alsoo syne ooghen ende de poorten van sijne sinnen seer wel bewarende, dat het herte ende het verstant wel bewaert soude blijven. Ende daerom seght hy, dat hy met sijne ooghen verbondt heeft ghemaect, om dat hy niet en soude peysen opeene Maghet. Waerom dan/ is 't dat ghy oock van alle onsupbere ghepeysen vry wilt zijn/ soo moet ghy eerbare ende supbere ooghen hebben; ende met u ooghen een verbondt maken/ van niet te sien dat onbehoorlyck is te begheeren.*

Chrysoft.
serm. de con-
tin. Ioseph.

ren, Den H. Chrysoftomus ter oorzaken van dese woorden / vraecht aldus : Wie sal hem verwonderen, daer hysiet dat desen grooten man, die den duyvel heeft verwonnen, ende beschaempt ghemaect, sijnen voet beneffens den sijnen stellende, met allen sijn bedroch heeft ghespot, ende alle sijn practycken te niet gedaen, het aensicht van eender Maghet niet en heeft derren aensien : om dat my sonden kennen (seyd hi) hoe noodtsakelyck dat ons de voorsichticheyt is in dierghelycke saken, hoe de voot ende godvruchtich oock dat wy zyn.

Ephrem to. 2.
pag. 238. c. 87.

Den H. Ephrem seght / datter dry saken zyn die wonderlyck tot de deught / ende in 't besonder tot de reynicheyt den mensch helpen; te weten / Matichheit / stil-swijghentheydt / ende het wel gade-slaen vande ooghen. Ende al is 't dat ghy de twee eerste deughden wel onder-hondt / 'ten zy dat ghy de ooghen oock daer by wel bewaert / soo en can ulve reynicheydt noch vast / noch beschermt zyn. Want ghelyck als eenen water-loop oft de water-gote van eenighe fonteyne gheborsten oft gebroken is, soo vergaet dat water daer af, ende wort versfroeyt; soo is 't oock, als de ooghen herrewaerts ende derrewaerts versfroeyt worden, als-dan vergaet de reynicheydt.

Antiochus
Abb. hom. 18.
Biblioth. SS.

Noch eenen andere H. autehur seght / dat het gesicht van eenen mensch is ghelyck eenen pyl, die met eenigh senygh cruydt bedorven is, die terstont alsoo ras als hy het herte is gherakende, 't selve doodet. Ende ghelyck als een genster byer in 't strop valt / 'ten zy dat het van stonden aen wordt upt-ghedaen / maer dat-men 't selve laet voorts-gaen / soo onsteket terstont / ende maecht grooten brandt: alsoo ghebeuret oock met een quaedt gepeps / 't welck van een onwys / oft onbedacht gesicht voorts-kompt / 'ten zy dat het ghedoodt wordt.

Matt. 18.

Wat kunnen wy beter vermaninghe hebben van ons ooghen te bewaren / dan dat CHRISTVS onsen Salich-maker sendt : Is 't dat de rechte ooghe u verargere, soo treckt se uyt, ende worpse van u. Hierom is 't dat sommighe Heplighen blyde zyn geweest / als sy haer ooghen door sieckte oft andersints verlozen hebben. Als den H. Petrus Abt van Clairvauly / in Conincks-dael sieck zijnde / een oogh door de sieckte verlozen had / plach daer naer dickmaels al jockende te segghen; Ick ben bevrijt van een van mijn vyanden; maer vrees noch voor d'ander. In ghelycks den H. Iordanus van de

Vincent.
Spec. Hist. 1.
3. c. 32.

Predick.

Wiedick-heeren ordre / als hy door een groote cranck-
 hepdt r'eenemael het ghesicht van een ooggh verlozen
 had / heeft sijn broeders doen roepen na het Capit-
 tel-hups / ende hen gheseydt : Broeders, danckt Godt, dat
 ick verlost ben van een van mijn vyanden : maer bidt den
 Heere oock, dat hem gelieve d'ander, is 't dat het my nuttiger
 is, te bewaren.

Virg. Fr.
 Prad. 3.
 part. c. 22.

Dese sententie van onsen Salich-maker heb-
 ben sommighe dochters oft Maeghden seer wel
 onder-houden / oock haer epghen oogghen uyt-ste-
 kende; siende / datter eenighe mans-persoonen daer
 door verarghert waren. Alsoo heeft ghedaen eene
 gheestelijcke dochter / van de welke gheschreven
 staet by Moschus Eviratus, in sijne gheestelijcke
 Beemde / die bemerckende dat een jonghelingh om
 haer schoone oogghen op haer verliefst was / de selve
 heeft uyt-ghetrocken / ende aen den jongelingh ghe-
 sonden : die door sulcken broom-dadich seydt tot de
 Keligie bekeert is gheweest. De selve victorie over
 haer selven ende haren beminder / heeft oock eene
 gheestelijcke dochter Lucia gheroont. Diet hier vo-
 ren onder de levens ende exempelen der Maeghden
 pag. 576.

Mosch. Evi-
 rat. Prad. Spi-
 rit, cap. 60.

Rader. 3.
 part. Virid.

Het en is dan niet wonder / dat van outs vele debote
 dochters haer ghewacht hebben van eenighe mans
 aen te sien / oft van de selve aengige sien te worden. **W**
 lesen by den gheleerden Historie-schryver Sulpitius
 Severus, hoe dat den H. Martinus seer grootelijcns ghe-
 acht heeft eene geestelijcke dochter / die gheen mans
 en wilde sien / noch van iemandt ghesien worden / al-
 waer het oock een Hepligh man oft Bisschop. **V**ant
 soo den H. Martinus passeerde voor by de hof-stede daer dese
 gheestelijcke Maghet nu veel jaren ghevoont had, versiaen
 hebbende haer gheloofende deught, heeft haer om haer ver-
 diensten met sijn Bisschoppelijcke presentie vuillen vereeren.
 Vly die haer teghen woordigh waren (seyt Severus, die dit
 beschryft) meynden dat dese Maghet blijde soude zijn, dat se
 van al sulcken weerdighen Bisschop (buyten sijn gewoonte) ver-
 socht wierdt, ende dat se dat soude houden voor een ghetuyge-
 nisse van haer deughden. Maer sy bleef stant-vastich in haer
 voor-nemen, van geen mans te sien, ende en heeft haer niet
 willen vertoonen oock aen den H. Martinus. Die dit door haer
 mede ghesellinne verstaen hebbende, is blijdelijck van daer ge-
 gahn.

Sever. Dial. 2.
 cap 13.

gaen. Den schryber van dese historie prijstse alle beyde: O (seyd hy) wat eene gloriouse Maghet is dese, die oock aen den H. Martinus haer niet en heeft willen vertoonen! wat eenen salighen man is Martinus, aie dese weygheringhe niet en keeft in quaedt ofte tot syn versmaedheydt genomen; maer dese deught hooghelyck heeft ghepresen; verblydende hem, dat hy sulck een sonderlingh exempel in Vranckryck gevonden hadde.

Den selven autheur voeght daer by: Soo den H. Martinus daer ontrent genootsaect was te vernachten, heeft de selve Maghet hem een gifte gesonden, de welcke hy (al is dat hy plach alle giften te weygeren) ontfanghen heeft, seggende: De ghifte van alsulcke Maghet neme ick voor segheninghen, want sy veel bisschoppen in deughden te boven gaet. Hier upt is te mercken/ hoe grootlijcks den H. Martinus geacht heeft/ dat de Maeghden haer ooghen hebwaren/ niet allcen van wereltlycke/ maer oock van gheestelycke personen.

Ich en can niet naer-laten hier by te voeghen de woorden van den selven autheur/ die discipel is geweest van den H. Martinus, niet de welcke hy de Maeghden vermaent. O Maeghden (seyd hy) hoort dit exempel, ende op datter gheen quade personen by u en comen, slyt oock de deure aen de goede; ia oock aen de Priesters ende bisschoppen. Dat de gheheele vverelt dit hoore: Een Maghet en heeft niet willen ghesien zijn van den H. Martinus, sy en heeft niet willen ghesien zijn van een ghemeyn Priester oft bisschop, maer oock niet vanden H. Martinus, wiens ghesicht nochtans aen veel menschen tot ghesontheydt ende saligheydt is gheveest.

Bevvaringhe van de ooren.

TEn is niet ghenoech om de repnighepdt te bewaren/ ende supber te leven voor het Goddelijck gesicht/ dat men alleene syne ooghen van alle wellusten/ ende vleschelycke begheerten des werelts bewaere; maer men moet oock daer by sijn ooren van alle onredelycke ende onweerdighe saecken afkeeren; ghelijck als van ongheschickte liedekens/ ongoddelijcke spraken/ ende alle onsupbere propoosten: want dese dinghen seer bequaem zijn om de ziele tot quade lusten/ ende oncerlycke begheerten te brengen;

ghen : te meer oock als dese saecken met der daedt ghesien worden / ghelijck ghemeenlyck ghebeurt in Comedien / Camerispelen / oft onbehoorli cke verthooninghen. Hierom seght den H. Chrystomus, dat het gaen tot sulckelicht veerdighe verthooninghen is soo veel als te gaen in de ghemeyne vwinckels van onsuiverheyt, tot de openbare schole van wellusticheydt, tot den stoel der pestilentie, ter plaetsen van alle onreynicheyt, tot een gasthuys vol van alle ontalijcke quaden ende ellendicheden, ende ten laetsten tot het Babylonisch forneys, in't welck de ziele verbrandt, ende te niet ghedaen wordt met de vierighe vlamme van begeerlijckheyt.

Chryf. ho. 8.
de Pœnit.

Bevvaringhe van den smaeck.

Aengaende den smaeck / om ons in desen sin wel te bewaren / soo moeten wy ons lichaem kastyden met vasten / ende ons vermijden van allen delicaten oft lieffelijcken kost, het welck noodtsaeckelijck is om ons van alle begheerlijckheyt des vleeschs te bedriyen / ende in sup verheyt te leven : ia sonder dese deught en konnen ons / noch happen-kleedt / noch oock gheene disciplinen helpen. De redene waerom is dese : want om dese sonde te weyren / ende spselven supber ende reyn te bewaren / soo moet men eerst den oorspronck van dese sonde wech nemen / het welck is de oberbloedicheyt van eten ende dvincken / sijn eyghen lichaem kastydende met vasten / gheene heete spysen oock gebrypckende / oft die groot doetsel voozds brenghen ; oock van veel te dvincken / principael van stercken wijn : want dese dinghen alle oberbloedicheydt van bloedt voozdtbrenghen / ende maken eenen levenden geest, sy ontfstellen het gheheel lichaem ; sy verhitten de nieren ; waer doo ; daer naer den mensch tot begeerlijckheyt ontfteken wordt. Dit gheeft den H. Gheest oock in de H. Schifture te kennen / als hy seght : *Mijnen beminden is vet gheworden, ende hy heeft teghen ghesporret : hy is weeldich gheworden, vet ende breet ; hy heeft verlaten Godt sijnen Schepper, ende hy is van Godt sijnen Saligmaker ghescheyden.*

Deut. 32.

Hierom vermaent den H. Hieronymus de gheestelijcke ochter Eustochium dat sy sober moet zijn in wijn, ende den selven schouwen als t venijn van de reynicheyt.

Hier. ep. 22.
ad Eustoc.

Want

Want ghelijck hy oock seght: Den wijn ende de jonckheyt is den brandt van de vleeschelijcke begheerte.

Idem ep. 9.
ad Salvin.

Den selven Leeraer vermaent Salvinam/ eene jonghe weduwe/ dat-se haer lichaem als een dertel peerdt met den toom van vasten soude temmen, op dat het niet naer wellusticheyt, maer naer noodelijcke spijsse soude haken, ende met meerder gheschicktheydt den H. Gheest in haer draghen.

Idem ep. 10.
ad Furiam.

Hy vermaent oock ernstelijck eene jonghe weduwe Furia/ datse haer niet en soude laten voorstaen, dat-se in Suyverheyt soude kunnen leven, ten zy dat-se voor medeghesellinnen hadde, abjumentie ende soberheyt. Diet hier voor pag. 655. breeder van abstinentie.

Bevvaringhe van den reuck.

In ghelijcks moerren oock goede sorghe draghen/ ende sy-selven wel wachten van den reuck. Men behoort alle parfumen ende reucken te schouwen/ en oock niet alleen deselve over hem niet dragen om des reucks wille/ maer oock de personen schouwen/ die de selve draghen; want dese dinghen den menschen oock tot onsuiverheyt trecken. Hierom den H. Hieronymus sprekende van de vyf sinnen/ datmen die bewaren moet/ op dat de doot daer door niet in de ziele en kome/ seght wel expresselijck: Soetichedyt van goeden reuck, verscheyde reuck-wercken, amoom, civet, muskeliaet, zijn alleen saecken, die de wulpsche ende onsuivere menschen soecken.

Hieron. 1. 2.
adv. Iovin.
cap. 7.

Bevvaringhe van het raecken oft ghevoelen.

TIs noodtsaekelijck dat den mensch het ghevoelen wel gade-slae; want in desen sin is ghelegghen de onkuytscheyt/ waer door/ ghelijck het noodtsaekelijck is/ als men sy-selven wilt bewaren van't vper/ datmen verre van daer blijft/ soo ist oock noodtsaekelijck om sy-selven onbeschadicht te bewaren van het vper der begheerlijckheyt; datmen sy selven wacht van alle saecken/ die den mensch tot het selve vper kunnen ontfeken; onder de welke het pincipaelste is het raken van sommighe menschen/ daer verijckel in ghelegghen is/ oft die lichtveerdigh zijn. Ghelijck oock den H. Basilius seght, dat de sonde van onkuytscheyt

knyscheydt een vyer is, het welck in alle de leden van den mensch is brandende, soo dat het noodi saeckelijck is/ dat den mensch sp-selven beware van sulcken brandt. Basil. lib. de vera virg.

Ghelijck het raken van sp-selven seer perijckeleus is/ te meer is perijckeleus het raken van andere personen; 't zy dat de mans-persoon een vrouwe raecht/ oft een vrouwe-persoon eenen man. Dit leert ons den Apostel Paulus: *Het is goedt aen den man, dat hy gheene vrouwe en raecte.* 1. Cor. 7: Welck perijckel vreder verklaert de Wijse man in syn vijfde ende sevendste Capittel. Ende dit perijckel is/ al is 't dat-men maer een ledcken en raecht: waerom dat den H. Basilius seer wel seght: *Is 't dat iemandt alleenlijck den steert van een serpent raecht, soo sal hem terstondt daer door het hoofd (hoe wel dat het seer wijt van daer staet) oock verroeren.* Prov. 5. & 7. Ende is 't dat wy ons somtijds stooten alleen aen een van onse teenen van onse voeten/ terstondt rijfen ons daer door de haffen op 't hoofd. Doorwaer het is seker/ dat het ghevoelen seer schadelijck is/ al is 't dat alleenlijck maer door de handt en ghebeurt/ waer door het gheheel lichaem van den hoofde tot de voeten niet vreeschelijcke begheerte ontstelt wordt.

O dochter/ o Religieus/ wie dat ghy zijt/ en wilt u niet betrouwen noch op ouderdom/ noch op heyligheyt/ noch op strengheijde des levens; schoudt alle aen-rakinge van onghelijcke personen/ oft ghy gaet verlozen. Als op eenen tijdt voor den H. Iordanus beschuldicht wierdt eenen sekken Religieus/ om dat hy hadde gheraecht de handt van eender vrouwe/ soo heeft hy hem ontschuldicht/ segghende/ *dat sy Godtvreesende was.* S. Anton. 4. Part. tit. 13. Den H. Iordanus heeft hem gheandt *het water: maer is 't dat sy te samen ghemenght worden, soo wordet vuyl slijck.* c. 3. v. 2. Schoudt alle occasien van sijckte worden; ende maect dat ghy u in supberheyt alijc bewaert/ op dat ghy uwen hemelschen Wyddegom in der eeuwichheyt mooght behaghen.

F I N I S.

F A